

โรคอัมพาต โรคอัมพฤกษ์ โรคหลอดเลือดสมอง (Stroke)

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ แพทย์หญิง พวงทอง ไกรพิบูลย์
ว.รังสีรักษา และเวชศาสตร์นิวเคลียร์

โรคอัมพาต หรือบางท่านเรียกว่า **อาการอัมพาต** ในความหมายทั่วไปคือ แขนและ/หรือ ขา ขยับเขยื้อนไม่ได้ **ไม่มีแรง** ใช้งานไม่ได้ **ส่วนโรคอัมพฤกษ์** หรืออาการอัมพฤกษ์ หมายถึง แขนและ/หรือขา **อ่อนแรง** กว่าเดิม ยังพอใช้งานได้ แต่ใช้น้อยกว่าปกติเช่น อาจขา หยิบจับของหนัก หรือหยิบจับดินสอเพื่อเขียนหนังสือ **ตามปกติ** ไม่ได้ ดังนั้นอัมพฤกษ์จึงมีความรุนแรงน้อยกว่า **อัมพาต** **โรคอัมพาตโรคอัมพฤกษ์** ที่จริงแล้วเป็น **อาการ** ของ **โรคหลอดเลือดสมอง** ที่ส่งผลให้ **สมอง** ขาดเลือด จึงเกิดอาการแขนขาใช้งานไม่ได้หรืออ่อนแรง ซึ่งทั้ง **อัมพาต** และ **อัมพฤกษ์** มีสาเหตุ ปัจจัยเสี่ยงและ **การดูแลรักษา** เหมือนกัน ต่างกันเพียงความรุนแรงของ **โรค** ดังกล่าวแล้ว ในบทนี้ จึงจะกล่าวถึง **โรค** หรือ

อาการทั้งสองไปพร้อมๆกัน โดยขอเรียกว่า **โรคอัมพาตโรคอัมพฤกษ์** **โรคอัมพาตโรคอัมพฤกษ์** (Stroke) ทางแพทย์เรียกว่า **โรคซีวีเอ** (CVA, cerebrovascular accident) หรือศัพท์บัญญัติจากราชบัณฑิตยสถานคือ **โรคสมองปัจจุบันหรือโรคหลอดเลือดสมอง** และนิยาม **โรคอัมพาตโรคอัมพฤกษ์** ทางการแพทย์คือ **อาการ** ผิดปกติที่เกิดจาก **สมอง** ขาดเลือดเกิดขึ้นนานเกิน 24 ชั่วโมง แต่เมื่อ **อาการ** ที่ผิดปกติสามารถหายกลับเป็นปกติได้ภายใน 24 ชั่วโมงเรียกว่า เป็น **อาการอัมพาต** หรืออัมพฤกษ์ชั่วคราว หรือคือโรค/**อาการทีไอเอ** (TIA, transient ischemic attack: **สมองขาดเลือดชั่วคราว**) นอกจากนี้ใช้คำว่า Stroke แล้ว เพื่อให้สอดคล้องกับ **โรคหลอดเลือดหัวใจ** และ **โรคหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน (โรคกล้ามเนื้อหัวใจตาย)** ซึ่งเป็น **โรค** เกิดจากการขาด **เลือด** เช่นกัน บางท่านจึงเรียก **โรค/อาการ** นี้ว่า **โรค/อาการ** Brain attack หรือ **โรค/อาการ** Acute ischemic cerebrovascular syndrome **โรคอัมพาตโรคอัมพฤกษ์** เป็น **โรค** พบบ่อย **โรค** หนึ่งในประเทศที่เจริญแล้ว (แต่ปัจจุบันอัตรา เกิด **โรค** เริ่มทยอยลดลงเนื่องจากประชากรได้ตระหนัก จึงมีการปรับพฤติกรรมการใช้ชีวิตเพื่อป้องกัน การเกิด

โรค นี้) ส่วนในประเทศที่กำลังพัฒนาพบ **โรค** นี้สูงขึ้นถึง 10% ในช่วง พ.ศ. 2533 - 2553 (ค.ศ. 1990 - 2010) ทั้งนี้ในปี ค.ศ. 2010 (พ.ศ. 2553) มีรายงานผู้ป่วยด้วย **โรค** นี้ทั่วโลกประมาณ 17 ล้านคน และองค์การอนามัยโลกในปี ค.ศ. 2012 (พ.ศ. 2555) รายงานมีผู้ป่วยทั่วโลก **เสียชีวิต** ด้วย **โรค** นี้ประมาณ 6.7 ล้านคน โดยเป็นสาเหตุการ **เสียชีวิต** เป็นอันดับ 2 รองจาก **โรคหัวใจ** ส่วนในประเทศไทยสถิติปี พ.ศ. 2553 **โรคหลอดเลือดสมอง** เป็นสาเหตุการ **เสียชีวิต** เป็นอันดับ 3 (10%) รองจาก **โรคมะเร็ง** (19%) และ **โรคหัวใจ** (12%) **ตามลำดับ** **โรคอัมพาตโรคอัมพฤกษ์** พบได้บ่อยในอายุตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไป (95% ของผู้ป่วยทั้งหมด) โดยผู้ป่วย 2 ใน 3 มี **อายุ** มากกว่า 65 ปี ทั้งนี้พบในผู้ชายบ่อยกว่าในผู้หญิงประมาณ 1.5 เท่า

โรคอัมพาตโรคอัมพฤกษ์เกิดจากอะไร?

โรคอัมพาตโรคอัมพฤกษ์มีสาเหตุเกิดจาก**สมอง**ขาดเลือดทันทีภายในระยะเวลาเป็นนาที หรือชั่วโมง ไม่ใช่ค่อยๆเป็นค่อยๆไป ซึ่งเกิดได้จาก 2 สาเหตุสำคัญคือ **หลอดเลือดแดงสมอง**อุดตันซึ่งเป็นสาเหตุพบบ่อยกว่า และ**หลอดเลือดแดงสมองแตก** (อ่านเพิ่มเติมในบทความเรื่อง **โรคหลอดเลือดสมองชนิดขาดเลือดและชนิดเลือดออก**)

1. **หลอดเลือดแดงสมองอุดตัน** เช่น จาก**หลอดเลือดแดงสมอง**ตีตันจาก**โรคหลอดเลือดแดงแข็ง** (Atherosclerosis) ซึ่งมีสาเหตุจาก**โรคไขมันในเลือดสูง** **โรคเบาหวาน** และการสูบบุหรี่ หรือมี**ภาวะลิ่มเลือดในหลอดเลือดแดงสมอง** หรือ**ภาวะลิ่มเลือดในหลอดเลือดดำขา** หรือ **ลิ่มเลือดจากโรคหัวใจเต้นรัว** เอเอฟ (AF, atrial fibrillation) หลุดลอยเข้า**กระแสโลหิต** และอุดตัน**หลอดเลือดสมอง**

2. **หลอดเลือดแดงสมองแตก**ที่พบได้บ่อยคือ ในผู้ป่วย**โรคความดันโลหิตสูง**และใน**โรคหลอดเลือดสมองโป่งพอง**(Aneurysm)

ปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดอัมพาตอัมพฤกษ์มีอะไรบ้าง?

จากการศึกษาของโครงการศึกษา**ระดับวิทยาโรคหลอดเลือดสมอง**ในประเทศไทยพบว่า ปัจจัยเสี่ยงต่อ**โรคหลอดเลือดสมอง**หรืออัมพาต**อัมพฤกษ์**ของคนไทยกลุ่มศึกษาได้แก่

- อายุ ตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป
 - เพศ ผู้ชายมีโอกาสเกิด**โรค**สูงกว่าผู้หญิง
 - อาชีพ คนว่างงานหรือทำงานบ้านโอกาสเกิดสูงกว่า
 - ถิ่นที่พักอาศัย คนกรุงเทพฯเกิด**โรค**สูงกว่าคนภาคอื่นๆ
 - **โรคความดันโลหิตสูง**
 - **โรคเบาหวาน**
 - **โรคไขมันในเลือดสูง**
- อนึ่ง ในประเทศที่พัฒนาแล้วปัจจัยเสี่ยงนอกจาก**โรคความดันโลหิตสูง** **เบาหวาน** และ**ไขมันในเลือดสูง**เช่นเดียวกับในคนไทยแล้ว ยังได้แก่ การสูบบุหรี่

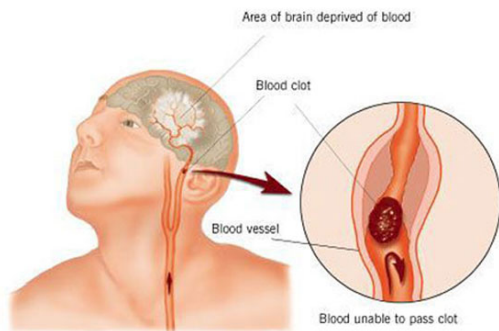
บุหรี่ **โรคหลอดเลือดหัวใจ** **โรคหัวใจเต้นรัว** เอเอฟ **โรคหลอดเลือดแดงแข็ง** **โรคหลอดเลือดสมองโป่งพอง** เคยมีอาการอัมพาต **อัมพฤกษ์**ชั่วคราว (**สมองขาดเลือดชั่วคราว**) มาแล้ว และอาจจากพันธุกรรม เพราะพบ**โรค**ได้สูงขึ้นในคนมีประวัติครอบครัวเป็น**โรค**นี้

โรคอัมพาตโรคอัมพฤกษ์มีอาการอย่างไร?

อาการจาก**โรคอัมพาตโรคอัมพฤกษ์**เป็น**อาการ**ที่เกิดขึ้นทันที เป็นนาทีหรือชั่วโมง โดยอาการขึ้นกับตำแหน่ง**สมอง**ส่วนที่ขาดเลือด ซึ่งที่พบบ่อยได้แก่

- แขน ขา ด้านเดียวกันอ่อนแรงทันที
- แขน ขาด้านเดียวกัน ใบหน้า ซา
- **สับสน** พูดไม่ชัด หรือพูดไม่ได้
- อาจมี**ตาพร่า** มองเห็นภาพไม่ชัด หรือเห็นภาพเพียงบางส่วน หรือเห็นภาพได้แคบลง
- อาจหายใจเหนื่อยหอบ ติดขัด/**หายใจลำบาก**
- มึนงง **เวียน** ทรงตัวไม่ได้
- **ปวดศีรษะรุนแรง**ทันที
- ถ้าเกิดจากมีเลือดออกใน**สมอง** ความดันใน**สมอง**มักขึ้นสูงส่งผลให้เกิด**คลื่นไส้อาเจียน**

- เมื่อมี**อาการ**มาก อาจ**หมดสติ โคม่า** และ **เสียชีวิต (ตาย)** ในที่สุด
 หนึ่ง **อาการสำคัญ**ที่สุดที่ช่วย**การวินิจฉัยโรค**
อัมพาตโรคอัมพฤกษ์ประกอบด้วย 4 **อาการ**หลักที่
 เรียกว่า ฟาต (**FAST**) คือ
 1. **Facial weakness** (ใบหน้าเบี้ยว ปากเบี้ยว)
 2. **Arm weakness** (แขน**อ่อนแรง ไม่มีแรง**)
 3. **Speech difficult** (พูดไม่ชัด พูดไม่ได้) และ
 4. **Time to act** (ทุก**อาการ**เกิดพร้อมกันทันที)
 ซึ่งเมื่อมี**อาการ**ดังกล่าวให้รีบไป**โรงพยาบาล**ทันที
 โทรศัพท์เรียกรถพยาบาลฉุกเฉินเบอร์เดียวทั่วประเทศคือ “โทรฯ 1669” สถาบันการแพทย์
 ฉุกเฉินแห่งชาติ **กระทรวงสาธารณสุข (สพฉ.)** ฟรี
 ตลอด 24 ชั่วโมง

แพทย์วินิจฉัยโรคอัมพาตโรคอัมพฤกษ์ได้
 อย่างไร?

แพทย์วินิจฉัย**โรคอัมพาตอัมพฤกษ์**ได้จาก ประวัติ
อาการ การตรวจวัด**ความดันโลหิต** จับ**ชีพจร** การ
ตรวจร่างกาย การตรวจร่างกายทางระบบ
ประสาท และวินิจฉัยสาเหตุได้จากประวัติการ
 เจ็บป่วยต่างๆ ประวัติสูบบุหรี่ การตรวจดูค่า
น้ำตาลและไขมันในเลือด และการตรวจภาพ**สมอง**
 ด้วย**เอกซเรย์คอมพิวเตอร์** หรือคลื่นแม่เหล็ก**เอ็ม**
อาร์ไอ และอาจมีการตรวจอื่นๆเพิ่มเติม ทั้งนี้
 ขึ้นกับดุลพินิจของแพทย์

รักษาโรคอัมพาตโรคอัมพฤกษ์อย่างไร?

แนวทางการรักษา**โรคอัมพาตโรคอัมพฤกษ์**คือ การ
 รักษาสาเหตุเช่น ผ่าตัดสมองเมื่อเกิดจาก**หลอดเลือด**
แตก ใส่สารอุดตันเข้า**หลอดเลือด**เมื่อ
 เกิดจาก**โรคหลอดเลือดสมองโป่งพอง** ให้ยาละลาย
ลิ่มเลือดเมื่อเกิดจากลิ่ม**เลือด**อุดตัน นอกจากนั้นคือ
 ให้การรักษาเพื่อป้องกันการเกิด**โรค**ซ้ำเช่น ให้ยา
 ลดการแข็งตัวของเลือดเพื่อป้องกันการเกิด**ลิ่ม**
เลือดอุดตัน**หลอดเลือด** (เช่น **แอสไพริน**) ให้การ

รักษาควบคุม**โรค**ต่างๆที่เป็นสาเหตุเช่น รักษา
 ควบคุม**โรคความดันโลหิตสูง** **โรคเบาหวาน** และ
โรคไขมันในเลือดสูง และการทำกายภาพบำบัด
 ฟัน**ฟุกกล้ามเนื้อ**แขน/ขาและ/หรือการฝึกพูด

มีผลข้างเคียงจากโรคอัมพาตโรคอัมพฤกษ์
 อย่างไร?

ผลข้างเคียง (ผล**แทรกซ้อน**) จาก**โรคอัมพาต**และ
โรคอัมพฤกษ์คือ **คุณภาพชีวิต**ลดลง ความพิการ
 ความจำ ความคิด สติปัญญาด้อยลง ปัญหาในการ
 ทำงาน รายได้ และค่ารักษา พยาบาล ซึ่งทั้งหมด
 ส่งผลต่อทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตเป็นอย่างมาก

โรคอัมพาตโรคอัมพฤกษ์รุนแรงไหม?

โรคอัมพาตโรคอัมพฤกษ์เป็น**โรค**รุนแรง ส่งผลให้
เสียชีวิตได้ และเมื่อรอดชีวิตมักเกิดความพิการ ซึ่ง
 ส่งผลให้เคลื่อนไหวได้น้อย ช่วยตัวเองได้น้อย จึง
 เพิ่มโอกาสเกิดการติดเชื้อรุนแรงได้สูงเช่น **ติดเชื้อ**
ระบบทางเดินหายใจและระบบทางเดิน
ปัสสาวะ ดังนั้น **โรคอัมพาตโรคอัมพฤกษ์**จึงเป็น
โรคที่ส่งผลให้เกิดปัญหาทั้งทางสาธารณสุข สังคม
 และครอบครัว

ดูแลตนเองอย่างไร? ควรพบแพทย์เมื่อไร?

การพบแพทย์คือ เมื่อมีอาการดังกล่าวควรต้องรีบไปโรงพยาบาลเป็นการฉุกเฉินเสมอ เพราะเมื่อได้รับการรักษาได้ทัน อาจรอดชีวิตและอาจรอดจากความพิการได้

ส่วนเมื่อได้รับการรักษาแล้วและแพทย์อนุญาตให้กลับมาดูแลตนเองที่บ้าน การดูแลตนเอง/การพบแพทย์ที่สำคัญคือ

- ปฏิบัติตามแพทย์/พยาบาลแนะนำ
- พยายามเคลื่อนไหวร่างกายเท่าที่ได้เสมอ ทำกายภาพบำบัดตามคำแนะนำของแพทย์/พยาบาล/นักกายภาพบำบัดสม่ำเสมอ อย่างหมدกำลังใจ เพราะอาการต่างๆจะค่อยๆดีขึ้นช้าๆ แต่โอกาสเป็นปกติมีได้น้อย
- กินยาต่างๆให้ครบถ้วน ถูกต้อง ไม่ขาดยา เพื่อป้องกันโรคเกิดเป็นซ้ำ
- รักษาสุขอนามัยพื้นฐาน (สุขบัญญัติแห่งชาติ) เพื่อลดโอกาสติดเชื้อ และเพื่อการมีสุข ภาพจิตที่ดี
- เข้าใจในธรรมชาติของโรค ยอมรับความจริงปรับตัวให้เข้ากับสภาพ เพื่อลดปัญหาต่อตนเอง และต่อครอบครัว หาเครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆเพื่อการช่วยเหลือตนเอง

- จัดบ้าน ห้องพัก และห้องน้ำเพื่อช่วยตัวเองให้ได้มากที่สุด เพื่อลดภาระครอบครัว
- ควบคุมโรคต่างๆที่เป็นสาเหตุ/ปัจจัยเสี่ยง
- พบแพทย์ตามนัดเสมอและรีบพบก่อนนัดเมื่ออาการต่างๆเลวลง หรือผิดไปจากเดิม หรือ เมื่อกังวลในอาการ
- รีบพบแพทย์เมื่อมีไข้สูงเพราะเป็นอาการจากการติดเชื้อ ซึ่งควรต้องรีบรักษาเพราะดัง กล่าวแล้ววามักเป็นการติดเชื้อรุนแรง

ป้องกันโรคอัมพาตโรคอัมพฤกษ์ได้อย่างไร?

การป้องกันโรคอัมพาตโรคอัมพฤกษ์คือ การป้องกัน/หลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยงดังกล่าวแล้ว ที่สำคัญคือ

- ป้องกันโรคหลอดเลือดแดงแข็งด้วยการไม่สูบบุหรี่ เลิกบุหรี่ และจำกัดอาหารไขมัน
- ป้องกันโรคความดันโลหิตสูง โรคไขมันในเลือดสูง และโรคเบาหวาน โดยกินอาหารมีประโยชน์ห้าหมู่ทุกวัน ในปริมาณพอควรที่ไม่ทำให้เกิดโรคอ้วน จำกัดอาหารไขมันและอาหารแป้ง น้ำตาล อาหารเค็ม/เกลือ เพิ่มผักและผลไม้ (ไม่หวานจัด)

- ออกกำลังกายสม่ำเสมอตามความรักกับสุขภาพทุกวัน ในคนปกติประมาณ 30 นาทีต่อวัน
- ตรวจสุขภาพประจำปีเพื่อตรวจความดันโลหิต โรคเบาหวาน โรคไขมันในเลือด และ โรค หัวใจ เพื่อให้การรักษาควบคุมโรคแต่เนิ่นๆ
- กินยาเพื่อป้องกันการเกิดลิ่มเลือดตามแพทย์แนะนำ

เช็คได้...ด้วยตัวคุณ อัมพฤกษ์ อัมพาต

ทุก...4 นาที

จะพบผู้ที่ป่วยด้วยโรคอัมพฤกษ์ อัมพาต 1 ราย

และทุก ๆ 10 นาที จะมีผู้เสียชีวิตอย่างน้อย 1 คน

*** อาการเหล่านี้มักเกิดฉับพลัน

ให้รีบพบแพทย์โดยด่วนภายใน 3 ชั่วโมง

จะได้ช่วยรักษาชีวิตและฟื้นฟูให้กลับมาปกติ

หรือใกล้เสียชีวิตมากที่สุด

ตาพร่ามัว หรือ
มองไม่เห็น เห็นภาพซ้อน

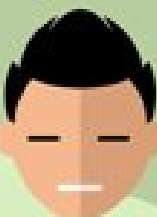
เสียการทรงตัว
เดินไม่ตรง เดินเซ

ชาที่มือ
แขนและขาครึ่งซีก

ออกเสียงไม่ชัด
พูดไม่ออก

หน้าผิวยาว
ปากเบี้ยว

ปวดศีรษะอย่างรุนแรง

ที่มาข้อมูล

โรงพยาบาลพระรามเก้า
PRARAM 9 HOSPITAL
www.praram9.com

www.voicetv.co.th

โรคหลอดเลือดสมอง ภัยมืด... ที่คุณไม่ควรมองข้าม

โรคหลอดเลือดสมองเป็นสาเหตุที่ทำให้เป็นอัมพาต อัมพฤกษ์ แต่ปัจจัยเสี่ยงที่เราสามารถควบคุมได้ ได้แก่ ความดันโลหิตสูง, เบาหวาน, ไขมันในเลือดสูง, การสูบบุหรี่, เป็นโรคหลอดเลือดหัวใจ หรือหัวใจเต้นผิดปกติ หากสามารถควบคุมปัจจัยดังกล่าวได้ดี จะสามารถลดการเกิดโรคได้และควรตรวจคัดกรอง เพื่อจะได้รับการรักษาอย่างถูกต้องและทันที่

